

НАУКОВО-
ТЕОРЕТИЧНИЙ
ЗБІРНИК

ВІСНИК ДАУ

№ 1 (14)

2005 р

ЗАСНОВНИК

Державний агроекологічний
університет (м. Житомир)

Свідоцтво
про державну реєстрацію
№ 149 від 16 жовтня 1998 р.

Вісник ДАУ затверджений
Президією ВАК України як наукове
видання, в якому можуть бути
опубліковані основні результати дис-
сертацийних робіт з сільськогоспо-
дарських, ветеринарних, біологіч-
них, економічних і технічних наук.

Відбір статей до друку
проводиться редакційною колегією
згідно з вимогами, що друкуються у
"Віснику ДАУ", та шляхом додат-
кового рецензування і надання від-
повідної рекомендації.

© Державний агроекологічний
університет (м. Житомир), 2005.

Головний редактор

А. С. Малиновський

Відповідальний за випуск

П. П. Надточій

Наукові редактори

П. П. Надточій, І. М. Свтушок

Редагування англійських текстів

Е. Ф. Малиновський, І. М. Гадзевич

О. Д. Кабаченко

Науково-теоретичний збірник
видано редакційно-видавничим
відділом ДАУ

Редактор

Л. В. Князева

Художнє оформлення

О. О. Михайловська

Комп'ютерний набір та верстка

Н. Б. Шелудченко

Макетування

Н. Б. Шелудченко

Підписано до друку 14.06.2005 р.

Друкуються за рішенням

Вченої ради ДАУ

протокол № 6 від 12.04.2005 р.

Формат 70x100/16. Папір офсетний

Ум. друк. арк. 32,50

Наклад 300 прим.

Адреса редакції:

10008, м. Житомир,

Старий бульвар, 7, ДАУ

Контактні телефони:

(0412) 37-49-31, (0412) 37-85-77

Факс: (0412) 22-04-17

Address of the publishers:

The State Agroecological

University (Zhytomyr)

Stary Boulevard, 7

10008, Zhytomyr, Ukraine

Telephone number:

(0412) 37-49-31, (0412) 37-85-77

Fax: (0412) 22-97-16

e-mail: visnyk@academy.zt.ua

- В. А. Величко**
Природний потенціал земельних ресурсів лісостепу..... 94

Біологія

- А. П. Стадниченко, Т. В. Пінкіна**
Екотоксикологічна характеристика ставковика озерного за дії на нього хлориду кадмію водного середовища..... 100
- Н. С. Семенюк**
Особливості часової динаміки фітопланктону різнотипних водойм м. Києва..... 106
- О. В. Гарбар, І. В. Хом'як**
Еколого-фауністична характеристика видів родини LUMBRICIDAE (ANNELIDA, OLIGOCHEATA) Словечансько-Овруцького кряжу..... 113

Зооекологія

- М. С. Пелехатий, Л. М. Гунтік, Л. В. Фом'юк**
Молочна продуктивність корів української чорно-рябої молочної породи тривалого використання..... 120
- В. А. Бурлака, Т. М. Сукненко**
Детергенти цеоліти та алуніти в раціонах свиней, їх вплив на мінеральний склад продуктів забою..... 127
- В. А. Бурлака, В. І. Карпенко, Н. В. Павлюк, С. В. Петришин, Е. В. Зайцева, Ю. В. Король**
Продуктивність гусей при введенні в їх раціон каолінового борошна. 133
- І. М. Савчук**
Вплив природних мінералів на інтенсивність росту, молочну продуктивність та вміст Cs-137 в молозиві корів-первісток..... 137
- В. О. Дідківський, М. С. Пелехатий, Л. М. Гунтік**
Параметри корів бажаного типу української чорно-рябої та української червоно-рябої молочних порід..... 141
- С. Ф. Разанов**
Підвищення резистентності організму перепелів за рахунок введення в їх раціон порошкоподібного підмору бджіл..... 149
- Л. П. Горальський, В. Л. Романюк, Л. П. Камінська**
Морфологічно-функціональні зміни щитоподібної залози у телят з природженим зобом у зоні хімічного виробництва..... 153

Економіка

- В. В. Копчинська**
Антикризове управління ризиком у підприємстві..... 163

Література

1. *Борисенко Е. Я.* Разведение сельскохозяйственных животных. – М.: Колос, 1967. – С. 154–157.
2. *Винничук Д. Т., Мережко П. М.* Шляхи створення високопродуктивного молочного стада. – К.: Урожай, 1991. – 240 с.
3. *Винничук Д. Т., Максимов П. Д., Коваленко В. П.* Экстерьерный тип и продуктивность коров. – К., 1994. – 36 с.
4. *Гаркави О. В.* Основы селекции в молочном скотоводстве // Племенное дело в крестьянском хозяйстве. – М., 1928.
5. *Лернер И. М., Дональд Х. П.* Современные достижения в разведении животных. – М.: Колос, 1970. – 264 с.
6. *Лискун Е. Ф.* Крупный рогатый скот. – М., 1951. – С. 93.
7. *Меркурьева Е. К.* Биометрия в селекции и генетике сельскохозяйственных животных. – М.: Колос, 1970. – С.220.
8. Оценка вымени и молокоотдачи коров молочных и молочно-мясных пород / Латвийская с.-х. акад. – М.: Колос, 1970. – 39 с.
9. *Плохинский Н. А.* Руководство по биометрии для зоотехников. – М.: Колос, 1969. – 256 с.
10. *Рузский С. А.* Оценка молочного скота по комплексу признаков // Племенное дело в скотоводстве. – М.: Колос, 1967. – С. 68–135.
11. *Хэммонд Дж.* Биологические проблемы животноводства. – М., 1964.
12. *Шалимов М. О.* Теоретичні і практичні аспекти формування типів конституції червоних порід худоби: Автореф. дис. д-ра с.-г. наук / ІТ УААН. – Харків, 1996. – 40 с.
13. *Эйснер Ф. Ф.* К вопросу оценки типов телосложения скота серой украинской породы // Сб. научн. тр. за 1949 г. / Укр. НИИ жив-ва. – К., 1963. – Вып.24. – С. 9–10.
14. *Эйснер Ф. Ф., Власов В. И.* Современные методы и цели селекции в молочном скотоводстве // Сельское хозяйство за рубежом (животноводство). – 1974. – № 9. – С. 19–26.
15. *Экз К. Г.* Молочное скотоводство США. – М.: Сельхозгиз, 1960. – 626 с.
16. *Dohi J. (Дохи Й).* Простой метод выражения плодовитости коров // Вестн. венгерской с.-х. литературы. – 1961. – № 3.

УДК 638.598.539.1.04

С. Ф. Разанов

к. с.-г. н.

Вінницький державний аграрний університет

**ПІДВИЩЕННЯ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ОРГАНІЗМУ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА РАХУНОК
ВВЕДЕННЯ В ЇХ РАЦІОН ПОРОШКОПОДІБНОГО ПІДМОРУ БДЖІЛ**

Встановлено, що введення 5% порошкоподібного підмору бджіл в раціон перепелів підвищує їх тривалість життя та виживаність відповідно в 2,2 та 2,3 рази.

© С. Ф. Разанов

Постановка проблеми

Порушення умов зовнішнього середовища внаслідок техногенної діяльності населення призвело до забруднення довкілля шкідливими речовинами. Особливу небезпеку для живих організмів представляють радіоактивні речовини, які проникли в зовнішнє середовище в результаті різних аварій на атомних підприємствах. За період стрімкого розвитку атомної енергетики з 1951 р. по 1986 р. офіційно зареєстровано близько 20 аварій у різних країнах світу. За даними наукового комітету ООН аварія на Чорнобильській АЕС призвела до викиду в навколишнє середовище найбільшої кількості радіоактивних речовин за всю історію використання ядерної енергії. В результаті цього на даний час в Україні забруднено біля 6,7 мільйонів гектарів території, третина з яких є сільськогосподарськими угіддями. Радіоактивні речовини, які в результаті викиду потрапили в зовнішнє середовище, мігрують в живі організми, де викликають різні зміни на рівнях клітини, органу та організму.

Тому сучасний стан зовнішнього середовища ставить на рівень фундаментальних завдань науки вивчення шляхів підвищення стійкості живих організмів до радіоактивних речовин.

Таблиця 1. Схема проведення досліджень

Група	Кількість перепелів, шт.	Доза опромінення, Гр.	Період опромінення, днів	Особливості годівлі
Контрольна	25	90	10.07.04-20.09.04	ОР
Дослідна	25	90	10.07.04-20.09.04	ОР+додаково 5% підмору бджіл

Наразі одним із ефективних заходів підвищення стійкості до радіації є використання біологічних протекторів тваринного походження, до яких необхідно віднести: отруту змій і деяких видів жаб, екстракти та гідролізати моллюсків та інші. Практика свідчить, що ці біологічні протектори не знайшли свого широкого використання через значні матеріальні витрати на їх виробництво. Тому вивчення дешевих та нових джерел радіопротекторів є актуальним і заслуговує уваги науковців та практиків.

Таблиця 2. Склад раціону перепелів,
% в 100 г корму

Корми	Група	
	контрольна	дослідна
Пшениця подрібнена	69,4	69,4
Ячмінь подрібнений	15	15
Кукурудза подрібнена	15	15
Мінеральний премікс	0,4	0,4
Сіль	0,2	0,2
Порошкоподібний підмор бджіл		5

Завдання досліджень: вивчити ефективність використання порошкоподібного підмору бджіл, до складу якого входять радіопротектори меланін та мелітин, в годівлі перепелів для підвищення стійкості їх організму до гамма-опромінення.

му до гамма-опромінення.

Об'єкт досліджень. Дослідження проводили на базі лабораторії технології виробництва продуктів бджільництва ВДАУ спільно з Інститутом "Полісся" УААН.

Фракційне гамма-опромінення тулуба перепелів, як контрольних, так і дослідних, дозою до 90 Гр. протягом 70 діб проводили у Вінницькому обласному клініко-онкологічному диспансері.

Для дослідження було сформовано дві групи перепелів за принципом аналогів, у кожен з яких входило по 25 птахів (див. табл. 1).

Умови утримання та догляду за перепелами протягом досліджень були однакові. Різницею було тільки те, що в раціон перепелів другої дослідної групи додатково вводили 5 % порошкоподібного підмору бджіл (див. табл. 2).

Оцінку радіостійкості перепелів проводили, вивчаючи тривалість їх життя та виживаність.

Результати досліджень

Досліджували, як впливає на тривалість життя перепелів фракційне гамма-опромінення їх тулуба дозою 90 Гр при введенні в раціон 5 % порошкоподібного підмору бджіл (табл. 3).

Таблиця 3. Тривалість життя перепелів при фракційному гамма-опроміненні їх тулуба

Дата опромінення	Доза опромінення, Гр	Відхід перепелів після опромінення, шт.			Середня тривалість життя перепелів, діб	
		дата відходу	групи		контрольна	дослідна
			контрольна	дослідна		
1	2	3	4	5	6	7
10.07.04	10	18.07.04	1		42	95
		19.07.04	1			
		21.07.04	1			
		24.07.04	1			
		26.07.04	1			
28.07.04	16	29.07.04	1			
		30.07.04	2			
		1.08.04	1			
		9.08.04	1			
15.08.04	16	16.08.04	2			
		18.08.04	1			
		24.08.04	1			
		28.08.04	1			
2.09.04	24	3.09.04	2			
		4.09.04	1			
		6.09.04	1			
		8.09.04	1			
		13.09.04	1			
		17.09.04	1			
20.09.04	24	22.09.04		1		
		23.09.04	1	1		
		24.09.04		2		
		28.09.04	1	1		

Одержані результати досліджень, показані на рис. 2., свідчать про те, що у контрольній групі виживаність перепелів склала 38,4 %, а у дослідній – 90 %.

Перспективи подальших досліджень

В зв'язку з тим, що порошкоподібний підмор бджіл суттєво підвищує радіостійкість перепелів, бажано провести дослідження по вивченню використання даної сировини для одержання радіопротекторів для населення, проживаючого на радіоактивно забруднених територіях.

Висновки

Введення 5 % порошкоподібного підмору бджіл в раціон перепелів сприяє підвищенню тривалості їх життя та виживаності відповідно в 2,2 і 2,3 рази.

Література

1. Ковальський О. В. та ін. Радіаційна медицина. – К.: Здоров'я, 1993. – 217 с.
2. Всестороння оцінка ризиків внаслідок аварії на ЧАЕС/ Матеріали підготували: А. В. Антоненко, А. А. Бабич, А. А. Байлюк і др. Редколегія: В. Г. Баряхтар, В. П. Кухарь, И. П. Лось, В. А. Поляков і др. Проект 3 369. – Український науково-технологічний центр, Український радіологічний навчальний центр. – Київ, 1998.
3. Десять років після аварії на ЧАЕС. Національний доповідь України, 1996. – Мінчернобиль. – Київ, 1996. – С. 11–16.
4. Ильин М. И. Закономерности поведения стронция-90 и цезия-137 чернобыльских выпадений в почвенно-растительном покрове кормовых угодий Полесья Украины // Проблемы сельскохозяйственной радиологии. – Київ, 1996. – Вып. 4. – С. 159–169.
5. Смоляр В. И. Ионизирующая радиация и питание. – К.: «Либідь» – 2000. – 447 с.

УДК 636:611.441/636.012

Л. П. Горальський

д. вет. н.

Державний агроекологічний університет

В. Л. Романюк

к. б. н.

Рівненський державний гуманітарний університет

Л. П. Камінська

ст. н. с.

Інститут епізоотології УААН, м. Рівне

МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ У ТЕЛЯТ З ПРИРОДЖЕНИМ ЗОБОМ У ЗОНІ ХІМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

У телят з природженим зобом у зоні хімічного виробництва встановлено значне зростання абсолютної та відносної маси щитоподібної залози на тлі розвитку у більшості хворих тварин паренхіматозного зобу (гіперфункції

© Л. П. Горальський, В. Л. Романюк, Л. П. Камінська